

DIGITALIZIRANA ZAGREBAČKA BAŠTINA : RAZNOLIKE ULOGE DIGITALNIH ZBIRKI KNJIŽNICA GRADA ZAGREBA

DIGITIZED METROPOLITAN'S HERITAGE : DIVERSE ROLES OF
ZAGREB CITY LIBRARIES' DIGITAL COLLECTIONS

Jagoda Ille
Knjižnice Grada Zagreba
jille@kgz.hr

Ismena Meić
Knjižnice Grada Zagreba
imeic@kgz.hr

UDK / UDC 027.3:004.9
Stručni rad / Professional paper
Primljeno / Received: 20. 1. 2011.

Sažetak

Knjižnice grada Zagreba počele su provođenje niza projekata digitalizacije s namjerom da osiguraju mrežni pristup, širu uporabu kao i zaštitu vrijednih analognih tekstualnih i glazbenih baštinskih zbirki. Kroz novoizgrađeno mrežno mjesto pod nazivom Digitalizirana zagrebačka baština, koje je prvi korak izgradnje Digitalne knjižnice u sklopu Knjižnica grada Zagreba, korisnicima je dostupan izbor vrijedne i rijetke baštinske građe.

Ovaj rad pokušava prepoznati uloge koje ove digitalne zbirke ispunjavaju među ostalim uslugama koje Knjižnica nudi u mrežnom okruženju. Uz osnovne, već navedene ciljeve (pristup, upotreba i zaštita) pobrojani su i neki ne tako očiti: pružanje boljih usluga, smanjenje troškova reprodukcije materijala i zahtjeva prostora, pružanje usluga i komuniciranje s korisnicima na udaljenim lokacijama, promoviranje ostalih

analognih i digitalnih usluga knjižnice, poučavanje korisnika i djelatnika za nove tehnologije, zabava, podrška znanstvenom istraživanju i istraživanju obiteljske povijesti, dodatne informacije posjetiteljima grada i dr.

U kontekstu pružanja bolje i potpunije usluge korisnicima digitalnih zbirki, na temelju istraživanja postojećih rješenja, pristupilo se oblikovanju što prihvatljivijeg, zanimljivijeg i funkcionalnijeg okruženja za pristup digitaliziranim sadržajima.

Pružajući pristup digitaliziranim sadržajima korisnicima izvan Zagreba i Hrvatske, pa i izvan granica naše regije, Digitalizirana zagrebačka baština kroz svoje zbirke ispunjava i uloge s polja suradnje. Prepoznaje se moguć doprinos europskom i globalnom kulturnom prostoru, virtualno spajanje građe koja je u prošlosti razdvojena te virtualno objedinjavanje dislocirane građe na određenu temu.

Ključne riječi: digitalne knjižnice, digitalne zbirke, Digitalizirana zagrebačka baština

Summary

In order to provide online accessibility, the wider use of the analogue collections in the information society, as well as preservation of precious resources and storage of digital content, Zagreb City Libraries have initiated a series of digitization projects. A selection of valuable and rare works of cultural heritage from Zagreb City Libraries' holdings have been digitized and made available online, at the Digitized Zagreb Heritage web site. The web site and the entire published content represent one of the first steps towards the Zagreb City Libraries' own Digital Library.

The paper intends to identify the roles of the digital collections among other network services provided by our metropolitan library in the web environment. The basic objectives mentioned at the beginning (accessibility, usage, and preservation) are supplemented by some less apparent ones: providing better services to patrons, economizing by reducing digitization on demand, providing services to and communicating with remote users, minimizing storage space, promoting other digital and analogue library services, educating the patrons/librarians about new technologies, entertaining, supporting scientific and personal history research, providing additional information for tourists, etc.

In the context of providing better and more complete services to the users of our digital collections, based on the research of the existing solutions, we have tried to design an acceptable, interesting and functional presentation interface for these contents.

As we share our heritage with communities outside our city, state, and even region boundaries, we must not forget some of the cooperation related roles, such as contribution to the European and wider common cultural space, virtual reunification

of materials that had been dislocated or virtual aggregation of dispersed material pertaining to a specific subject – roles that our digital collections have the potential to fulfill.

Keywords: digital library, digital collections, Digitized Zagreb Heritage

Uvod

Mreža Knjižnica grada Zagreba predstavlja sustav narodnih knjižnica glavnog grada Hrvatske koji djelujući na 42 lokacije i dva bibliobusa sa 75 stajališta zadovoljava najšire informacijske i kulturne potrebe stanovništva na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije, a internetske stranice ustanove omogućuju pružanje dodatnih usluga i informacija, kao što su pretraživanje kataloga knjižnice, obavijesti o događanjima u pojedinim ograncima, kalendar godišnjica i važnijih datuma, građa o knjižnicama i knjižničarstvu i sl., stvarnim i mogućim korisnicima na udaljenim lokacijama.

Knjižnice grada Zagreba prikupljanjem, stručnom obradom i pohranjivanjem omogućuju korištenje raznovrsne građe iz koje se izdvajaju i specijalne zbirke: zavičajna zbirka Zagrabiensia, zbirka rijetkih knjiga i rukopisa – RARA, jedna od najvrednijih zbirki periodike u Republici Hrvatskoj s vrijednim starim zagrebačkim izdanjima, zbirka audiovizualne građe s bogatim izborom glazbenih publikacija te, starim i vrijednim dječjim izdanjima bogati, Hrvatski centar za dječju knjigu. Sve ove zbirke bile su donedavno u cijelosti dostupne ograničenom broju učlanjenih korisnika koji su morali doći na lokaciju Gradske knjižnice kako bi u nadziranim uvjetima koristili pobrojano zaštićenu građu.

S namjerom da osiguraju mrežni pristup, širu upotrebu kao i zaštitu vrijednih analognih tekstualnih i glazbenih zbirki, a u skladu s UNESCO-*om Poveljom o zaštiti digitalne baštine*¹ i *Parmskom poveljom*,² Knjižnice grada Zagreba počele su provođenje niza projekata digitalizacije.

Poticaj za stvaranje zbirki Digitalizirane zagrebačke baštine bio je pilot-projekt “Zagreb na pragu modernog doba” kojim se htio prikazati razvitak glavnoga hrvatskog grada Zagreba od šezdesetih godina devetnaestog stoljeća do početka dvadesetog stoljeća te njegovo prerastanje u modernu srednjoeuropsku metropolu sa svim obilježjima njemu sličnih gradova. No, pokazalo se

¹ UNESCO. Charter on the Preservation of Digital Heritage [citirano: 2010-04-19]. Dostupno na: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001331/133171E.pdf>.

² *Parmska Povelja* : konačna verzija, 19. studeni 2003. [citirano: 2010-15-12]. Dostupno na: <http://www.minervaeurope.org/structure/nrg/documents/charterparma031119final-hr.htm>.

da je uvjet za ostvarenje ovog projekta prethodno usustavljena digitalizirana zbirka.

Pod zajedničkim nazivom “Digitalizirana zagrebačka baština” počelo se³ s realizacijom digitalizacije građe unutar pojedinih tematskih cjelina. Organizacija projekta krenula je 2008. godine, a do danas je rad 15 stručnjaka iz Knjižnica grada Zagreba uza suradnju vanjskih stručnjaka iz tvrtke ArhivPRO (koja je snimila i obradila građu te postavila sustav jednostavan za upotrebu te velike brzine prijenosa datoteka na internetu) rezultirao objavljivanjem internetskih stranica digitalne zbirke na kojima je krajem 2010. godine dostupno više od 5.500 stranica knjiga, notnih zapisa i sitnog tiska, kao i jedna zbirka rukopisa, četiri naslova periodike, tri fotoalbuma, četrdesetak fotografija i razglednica te dva nacrti Zagreba i nekoliko zvučnih zapisa. U tijeku je realizacija projekta “Izdanja zagrebačkih tiskara 17. i 18. stoljeća” te postavljanje niza virtualnih izložbi u kojima će digitalizirana građa biti okupljena u obliku tematskih izložbi.

Od objavljivanja u studenom 2008. do 11. svibnja 2010. godine, stranicama Digitalizirane zagrebačke baštine (<http://kgzdz.arhivpro.hr/>) pristupilo je 10.578 jedinstvenih korisnika (iz Hrvatske – 69.32 posto, Sjedinjenih Američkih Država – 10.54 posto, Njemačke – 2.19 posto, Japana – 2.17 posto, Bosne i Hercegovine – 1.25 posto, Srbije i Crne Gore – 1.10 posto i dr.) u 92.883 posjeta. Mrežne stranice povezane su i predstavljene kroz portal nacionalnog projekta Hrvatska kulturna baština, koji kao projekt hrvatskog Ministarstva kulture od 2007. godine potiče stvaranje digitalnih sadržaja i usluga hrvatskih baštinskih ustanova osiguravanjem sredstava i oblikovanjem potrebnih standarda i smjernica za rad na digitalizaciji i digitalnim knjižnicama.

³ Povijest izgradnje i podatke o provođenju projekata digitalizacije u Knjižnicama grada Zagreba detaljnije se može upoznati u sljedećim radovima:

Bastić, D.; A. Belan-Simić. Digitalizirana zagrebačka baština : projekt Knjižnica grada Zagreba. // Dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica. 11. 2009. Opatija. Knjižnice: kamo i kako dalje? : zbornik radova / 11. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica, Opatija, 01.-04. travnja 2009. ; uredile Tamara Krajna i Alisa Martek. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010.

Belan-Simić, A.; J. Ille; I. Meić. Digitized Zagreb Heritage : New Service of the Zagreb City Libraries. // Libraries in the digital age, May 25-30 2009, Dubrovnik and Zadar, Croatia; organized by University of Zadar, Rutgers University. Str. 136-146.

Belan-Simić, A.; V. Semenski; K. Crnković. Digitalne preslike – elektronička izdanja Knjižnica grada Zagreba : opis, prikaz i zaštita. // Seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture, Poreč, 26.-28. studeni 2008. / 12. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture. Poreč, 26.-28. studeni 2008. [pristupljeno: 2010-12-15]. Dostupno na: http://www.ssbjht.hr/akm/AKM_ostali/AKM12/AKM_2008_predavanja/AKM2008_Semenski.ppt.

Opće uloge Digitalizirane zagrebačke baštine

Organizacija raznovrsnog i obimnoga knjižničnog fonda vrši se izgradnjom različitih zbirki, koje se tradicionalno oblikuju prema zadanim mjerilima kao što su učestalost izlaženja (zbirke knjiga i periodike), vrsta građe (rukopisi, grafike, kartografski materijal, muzikalije, fotografije...), sadržaj građe (zavičajna, ekološka...) i dr. Skoro svaka knjižnica gradi zbirku referentne građe, a akademske knjižnice posjeduju zbirke udžbenika, odnosno nastavne literature. Zbirke se mogu formirati i od donirane privatne građe koju želimo objediniti oko osobe koja je građu pohranila.

Bez obzira na mjerila oblikovanja zbirki, u suvremenim knjižnicama ona se usko vežu s ispunjavanjem uloge i poslanja pojedine knjižnice. Suvremena se literatura naslanja na Bucklandovu nomenklaturu uloga knjižničnih zbirki: očuvanje, davanje na korištenje, bibliografska uloga, simbolička uloga.⁴

U trenutku kada knjižnice u većem obimu posluju s građom u digitalnom obliku, potrebno je provjeriti koliko su se uloge knjižnične zbirke promijenile, proširile ili dopunile u odnosu na uloge tradicionalnih, analognih zbirki.

Na polju očuvanja, stanje je u slučaju digitalne građe u nepovoljnijem položaju u odnosu na tiskanu. U posljednjih nekoliko stotina godina razvijene su brojne metode za zaštitu tiskane građe za koju je gotovo pouzdano poznat vijek trajanja u nadziranim uvjetima. Metode očuvanja digitalne građe još uvijek su nepotpune, nedorečene i daju relativno kratkoročne rezultate. Zbog toga radni tim za digitalizaciju u Knjižnicama grada Zagreba prati razvoj tehnologije očuvanja digitalne građe i donošenje odgovarajućih preporuka, propisa i standarda na državnoj razini.

Jedna od glavnih uloga na koju se ukazuje kod razloga izgradnje digitalnih zbirki upravo je davanje na korištenje, odnosno dostupnost. Digitalna građa je podesna za gotovo neograničeno raspačavanje uz vrlo male troškove prijenosa i pohrane. Upravo pohrana građe je ono što razlikuje digitalnu od papirnate zbirke jer digitalna zbirka više nije ograničena fizičkom lokacijom, pa samo pridruženi metapodaci predstavljaju ono što skup digitalnih jedinica čini zbirkom. Digitalizirana zagrebačka baština dostupna je korisnicima u obliku korisničkih kopija pomoću jednostavnoga, besplatnog sučelja koje nudi brz prijenos podataka, a digitalnim matricama upravlja Knjižnica inventirajući digitalne reprodukcije, pohranjujući optičke medije s matricama u sre-

⁴ Buckland, M. K. Redesigning Library Services : A Manifesto. (1992) [citirano: 2010-04-19]. Dostupno na: <http://sunsite.berkeley.edu/Literature/Library/Redesigning/collections.html#electronic>.

dišnjoj, Gradskoj knjižnici te pohranjujući matrice na serveru Knjižnica grada Zagreba.

Kad se govori o bibliografskoj ulozi zbirke, korisnik u digitalnom okruženju nije prisiljen listati katalog zbirke ili pregledavati građu unutar jedne zbirke na “policama knjižnice” kako bi pronašao svu građu na neku temu. Sučelje Digitalizirane zagrebačke baštine omogućuje istovremeno pretraživanje kataložnih zapisa u online katalogu, pretraživanje indeksiranoga cjelovitog teksta i preuzimanje te korištenje digitalne građe na lokaciji korisnika, što ispunjava bibliografsku ulogu zbirke onako kako je tiskana građa i bibliografski podaci nikada ne bi ispunili.

Na kraju, doprinos tiskane zbirke statusu i prestižu ustanove, te simbolička vrijednost same građevine u kojoj je zbirka pohranjena, nemaju pandana u digitalnom svijetu, što ne znači da pružanje ekstenzivnog pristupa elektroničkoj građi neće uroditi novom vrstom prestiža i statusa, pogotovo u prvom razdoblju rađanja digitalnih zbirki u svijetu.

Specifične uloge Digitalizirane zagrebačke baštine

U tijeku izrade projekta Digitalizirana zagrebačka baština, predviđene su i specifične uloge koje mrežno dostupne digitalne zbirke možebitno obnašaju u odnosu na postojeće i moguće korisnike usluga najveće javne knjižnice u Hrvatskoj.

Ove uloge dijele se u nekoliko skupina prema sljedećim mjerilima:

- **mjerilo usluge**: nova usluga, brža usluga postojećim korisnicima tiskanih zbirki koje su objavljene u digitalnom obliku, promoviranje ostalih analognih i digitalnih usluga Knjižnice;
- **ekonomsko mjerilo**: smanjenje troškova reprodukcije materijala i zahtjeva prostora;
- **informacijsko mjerilo**: podrška istraživanju, dodatne informacije posjetiteljima grada, doprinos širem (Europskom) javnom kulturnom prostoru, doprinos kompletiranju nepotpunih jedinica, doprinos okupljanju dislocirane građe o jednoj temi;
- **obrazovno mjerilo**: poučavanje korisnika i djelatnika za nove tehnologije, podrška školskom i cjeloživotnom obrazovanju;

- **mjerilo korisnika:** mogućnost pristupa s udaljenih lokacija, mogućnost više istovremenih pristupa građi, zabava, razvijanje povjerenja u knjižnične izvore na internetu.⁵

Istraživanjem i praćenjem korisnika i upotrebe digitalne građe u zbirka-ma Knjižnica grada Zagreba kroz određeno razdoblje moći će se ustanoviti prioriteta među ovim ulogama, kako oni koje definiraju korisnici i društvo svojim zahtjevima prema zbirka-ma tako i oni definirani iz samog sustava i organizacije knjižnice.

Ostvarivanje uloga Digitalizirane zagrebačke baštine

Sama dostupnost Digitalizirane zagrebačke baštine na internetu nije jamstvo za uspjeh zbirke u ostvarivanju predviđenih uloga. Kako bi se pojedine od navedenih općih i specifičnih uloga digitalne zbirke ostvarile, potrebno je poduzimati korake prije i za vrijeme njezine izgradnje, kao i kroz čitav životni vijek zbirke.

Postoji nekoliko skupina postupaka kroz koje je moguće raditi na ostvarivanju uloga digitalne zbirke, a to su:

- a) pravilan odabir građe,
- b) poštivanje standarda za izgradnju digitalnih zbirki,
- c) osiguravanje održivosti usluga,
- d) kvalitetno oblikovanje sučelja.

Odabir građe

Odabir građe u sklopu projekata digitalizacije Knjižnica grada Zagreba zasniva se na stručnoj procjeni korisničkih potreba modificiranoj kroz sustav prioriteta kao što je primjerice očuvanje često posuđivane građe i rariteta. Ova procjena dopunjena je mjerilima lokalne, regionalne pa i globalne informacijske vrijednosti te audio-vizualne privlačnosti građe. Pri donošenju konačne odluke o odabiru građe nije zanemareno niti mjerilo autorskog prava gdje se odabiru jedinice građe u javnoj domeni ili one za koje je moguće ishoditi dopuštenje autora.

⁵ Saračević, T. Vrednovanje digitalnih knjižnica : evolucija koncepata. // Prilozi utemeljenju informacijske znanosti. Osijek : Filozofski fakultet, 2006. Str. 208.

Standardi izgradnje digitalne zbirke

Ugradnjom međunarodno usvojenih standarda u oblikovanje i izgradnju digitalnih zbirki, knjižnica im osigurava široku dostupnost, održivost i interoperabilnost. Knjižnice grada Zagreba vodile su se ovim pravilom od samog početka oblikovanja projekata digitalizacije, uvažavajući stajališta domaćih i stranih stručnjaka za digitalne knjižnice.

Odlučeno je da će se objavljene digitalne reprodukcije obrađivati u skladu s međunarodnim standardima univerzalnoga bibliografskog nadzora pa tako svaka reprodukcija ima svoj bibliografski zapis u knjižničnom sustavu ZaKi zajedno s klasifikacijskom i predmetnim oznakama. Digitalna zbirka tako je pretraživa u elektroničkom katalogu čiji su bibliografski zapisi povezani s digitalnim reprodukcijama, čime se ispunjavaju zadaće kataloga navedene u Frankfurtskim načelima.⁶

Reprodukcije su također, poput zasebnih tiskanih izdanja, opremljene kolofoanom u kojemu su jasno navedeni podaci o izdavaču digitalnog izdanja, a svakoj je reprodukciji dodijeljen ISBN (International Standard Book Number) ili ISMN (International Standard Music Number).

Tijekom pripreme i provođenja digitalizacije, stručnjaci su se vodili i smjernicama za pripremu projekta, za odabir formata za pohranu i korištenje te za mjerila i postupak odabira građe za digitalizaciju koje preporučuje ured već spomenutoga nacionalnog projekta "Hrvatska kulturna baština".

Osiguravanje održivosti usluga

Dosad ostvareni projekti digitalizacije pod zajedničkim nazivom "Digitalizirana zagrebačka baština" temelj su buduće digitalne knjižnice u mreži Knjižnica grada Zagreba. Godišnje financiranje projekta iz Ureda za obrazovanje, kulturu i sport Grada Zagreba i Ministarstva kulture Republike Hrvatske, nova vrijedna građa koju treba digitalizirati, trajna zaštita digitalizirane građe, izrada kvalitetnih metapodataka pomoću kojih je građa integrirana u knjižnični katalog te stalna pouka djelatnika predstavljaju dostatno ulaganje

⁶ Willer, M. Načela katalogiziranja : od Pariških načela do načela Međunarodnog katalognog pravilnika = Cataloguing principles : from Paris principles to principles of an international cataloguing code. // Međunarodni skup u čast 100-te godišnjice rođenja Eve Verona, Zagreb, 17. - 18. studenoga 2005. : zbornik radova = International Conference in Honour of the 100th Anniversary of Eva Verona's Birth, Zagreb, November 17 - 18, 2005 : proceedings / uredile, edited by Mirna Willer & Ana Barbarić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2007. Str. 90-94.

u osiguranje održivosti ove digitalne zbirke, ukoliko u svijetu digitalizacije i informatičko-komunikacijskog umreživanja ne dođe do nekoga revolucionarnog razvoja ili promjena.

Oblikovanje sučelja Digitalizirane zagrebačke baštine

Uzimajući u obzir postavku kako su glavna mjerila za oblikovanje korisničkog sučelja digitalne zbirke njezini ciljevi i vrsta korisnika kojima je zbirka namijenjena,⁷ Knjižnica je morala definirati oba mjerila. Osnovni ciljevi – osiguravanje mrežnog pristupa i šira upotreba građe – već spomenuti na početku rada, nadopunjeni su određivanjem buduće korisničke skupine, a to je proširena baza tradicionalnih korisnika narodnih knjižnica: lokalno stanovništvo, a sad i dislocirani korisnici svih dobnih skupina i stupnjeva obrazovanja.

Vodeći računa o ovim mjerilima, u suradnji s tvrtkom ArhivPRO razvijeno je sučelje za prikaz digitalnog objekta u Microsoft Silverlight pluginu. Upotrebom nekoliko pomagala i podatkovnih modela, kombiniranjem tzv. best of breed komponenti otvorenog koda kao što su Apache, PHP, Java MySQL te Microsoftovih proizvoda Silverlight i C#, osiguran je pristup digitalnim reprodukcijama visoke rezolucije, uz minimalno vrijeme prijenosa podataka internetom. Sučelje omogućuje vrlo detaljno pregledavanje građe, promatranje boja i tonskih prijelaza, razlikovanje vrste tiska, prepoznavanje struktura papira, vrste uveza i materijala od kojeg su načinjene korice, uočavanje tragova korištenja izvornika.

Uz to, elektronička izdanja Digitalizirane zagrebačke baštine su idealna izdanja (neka od njih nastala su na temelju više primjeraka), pa se može reći da je digitalizacijom stvorena nova, do tada nepostojeća vrijednost, a pregledavanje takvog izdanja nadmašuje korištenje izvornika na temelju kojega je nastao digitalni primjerak. Iako su u ovom idealnom primjerku stranice očičene od tragova korištenja, uvažavala se činjenica da se radi o baštini te su znakovi prošlog vremena nenametljivo ostavljeni sugerirajući tako korisniku da “u rukama” ima staru, vrijednu knjigu.

Povećanje detalja i “šetnja” objektom donosi dodatnu informaciju u odnosu na rukovanje izvornikom, a u tom kontekstu nastojao se sačuvati dojam o materijalnom “objektu” koji ima svoje korice i knjižni blok između korica.

⁷ Borgman, C. L. Od Gutenbergova izuma do globalnog informacijskog povezivanja : pristup informaciji u umreženom svijetu. Lokve, Zadar : Naklada Benja, Gradska knjižnica Zadar, 2002. Str. 104, 134.

Omogućeno je i pretraživanje teksta digitaliziranih dokumenata, a stvaranjem interaktivnih kazala dodatno je unaprijeđeno snalaženje u digitalnom izdanju. Pri odabiru nekog pojma korisnik ne dobiva samo informaciju o dokumentima u kojima se spominje taj pojam ili o smještaju traženog pojma unutar digitalnog objekta, nego ga sučelje konkretno vodi do "realnog" smještaja – do izravnog pristupa slici. Stoga se uistinu može reći da je pregledavanje virtualnog objekta u nekim elementima informativnije od pregledavanja izvornika zbog razine interaktivnosti koju omogućuje novi medij.

Postavljanjem usustavljene zbirke Digitalizirana zagrebačka baština omogućena je izrada virtualne izložbe "Zagreb na pragu modernog doba". U skladu sa suvremenim shvaćanjem digitalne zbirke baštinske građe kao priče koja podržava istraživanje kulturnog i znanstvenog nasljeđa,⁸ ova virtualna izložba priča priču o Zagrebu onoga vremena, o utemeljiteljskim društvima, o poznatim lokacijama, parkovima, ustanovama i značajnim Zagrepčanima te sadrži vremeplov u kojem je u vremenskom nizu obuhvaćena sva građa.

Zaključak

Digitalizirana zagrebačka baština vrijedan je projekt prepoznat u hrvatskoj kulturnoj i informacijskoj sferi. Podaci o pristupu zbirkama na internet-skim stranicama projekta pokazuju da ovakav način organiziranja, prezentacije i uporabe građe prihvaćaju i korisnici Knjižnice.

Tijekom izrade i implementacije projekata digitalizacije u Knjižnicama grada Zagreba predviđene su i prepoznate opće i specifične uloge zbirki digitalizirane baštine. One se umnogome podudaraju s ulogama tradicionalnih zbirki tiskane i druge građe u knjižnicama, ali digitalni medij i novi načini oblikovanja, korištenja i očuvanja digitalnih zbirki donose različite i nove uloge istovremeno nudeći inovativna rješenja za njihovo ispunjavanje.

Pravilni odabir građe, poštivanje standarda za izgradnju zbirki i osiguravanje održivosti sustava i dalje su osnovni zahtjevi za uspješno ostvarivanje uloga stavljenih pred knjižnične zbirke. Specifičnost digitalnih zbirki je

⁸ Mulholland, P.; T. Collins. Using Digital Narratives to Support the Collaborative Learning and Exploration of Cultural Heritage. // Proceedings of the 13th international Workshop on Database and Expert Systems Applications (September 02 - 06, 2002). DEXA. IEEE Computer Society, Washington, DC. Str. 527-531. [citirano: 2010-04-19]. Dostupno na: http://projects.kmi.open.ac.uk/cipher/mulhollandp_narratives.pdf.

četvrti zahtjev – kvalitetno oblikovanje sučelja za pristup – zahtjev koji Digitalizirana zagrebačka baština pokušava ispuniti u suradnji s informatičkim stručnjacima implementirajući najaktualnija pomagala i podatkovne modele.

Digitalne knjižnične zbirke omogućuju nov pristup izgradnji zbirki, nov način učenja i precepcije, definiraju nove potrebne standarde te se kroz interakciju ljudi, znanja i tehnologije “širi područje borbe” baštinskih ustanova. Kako je sve navedeno postupak koji još uvijek traje, ne postoje gotovi odgovori i predstoji rad na testiranju novih usluga, vrednovanju i poboljšavanju izgrađenog sustava te istraživanju korisnika bez kojih mrežne usluge nisu održive.

Od velikog značenja je i povezivanje s većim regionalnim i globalnim projektima od kojih treba istaknuti tematsku mrežu Europeana.eu koja pruža pristup europskoj kulturnoj i znanstvenoj baštini i potiče projekte digitalizacije u europskim baštinskim ustanovama.

Kroz buduće projekte digitalizacije Knjižnice grada Zagreba nastavit će rad na zaštiti vrijedne baštinske građe, na pružanju novih usluga, na širenju baze korisnika kojima su dostupne nove informacije i novi sadržaji, na promoviranju narodnih knjižnica i unapređivanju njihovog imidža te na pružanju informacija o glavnom gradu Hrvatske.

LITERATURA

Bastić, D.; A. Belan-Simić. Digitalizirana zagrebačka baština : projekt Knjižnica grada Zagreba. // DANI specijalnih i visokoškolskih knjižnica. 11. 2009. Opatija. Knjižnice : kamo i kako dalje? : zbornik radova / 11. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica, Opatija, 01.-04. travnja 2009. ; uredile Tamara Krajna i Alisa Martek. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010.

Belan-Simić, A.; J. Ille; I. Meić. Digitized Zagreb Heritage : New Service of the Zagreb City Libraries. // Libraries in the digital age, May 25-30 2009, Dubrovnik and Zadar, Croatia; organized by University of Zadar, Rutgers University. Str. 136-146.

Belan-Simić, A.; V. Semenski; K. Crnković. Digitalne preslike – elektronička izdanja Knjižnica grada Zagreba : opis, prikaz i zaštita. // Seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture, Poreč, 26.-28. studeni 2008. / 12. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture. Poreč, 26.-28. studeni 2008. [citirano: 2010-12-15]. Dostupno na: http://www.sssbjt.hr/akm/AKM_ostali/AKM12/AKM_2008_predavanja/AKM2008_Semenski.ppt.

Borgman, C. L. Od Gutenbergova izuma do globalnog informacijskog povezivanja : pristup informaciji u umreženom svijetu. Lokve, Zadar : Naklada Benja, Gradska knjižnica Zadar, 2002. Str. 104, 134.

Buckland, M. K. Redesigning Library Services : A Manifesto. (1992) [citirano: 2010-04-19]. Dostupno na: <http://sunsite.berkeley.edu/Literature/Library/Redesigning/collections.html#electronic>.

Mulholland, P.; T. Collins. Using Digital Narratives to Support the Collaborative Learning and Exploration of Cultural Heritage. // Proceedings of the 13th international Workshop on Database and Expert Systems Applications (September 02 - 06, 2002). DEXA. IEEE Computer Society, Washington, DC. Str. 527-531. [citirano: 2010-04-19]. Dostupno na: http://projects.kmi.open.ac.uk/cipher/mulhollandp_narratives.pdf.

Parmska Povelja : konačna verzija, 19. studeni 2003. [citirano: 2010-04-19]. Dostupno na: <http://www.minervaeurope.org/structure/nrg/documents/charterparma-031119final-hr.htm>.

Saračević, T. Vrednovanje digitalnih knjižnica : evolucija koncepata. // Prilozi utemeljenju informacijske znanosti. Osijek : Filozofski fakultet, 2006. Str. 208.

UNESCO. Charter on the Preservation of Digital Heritage [citirano: 2010-04-19]. Dostupno na: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001331/133171E.pdf>.

Willer, M. Načela katalogiziranja : od Pariških načela do načela Međunarodnog katalognog pravilnika = Cataloguing principles : from Paris principles to principles of an international cataloguing code. // Međunarodni skup u čast 100-te godišnjice rođenja Eve Verona, Zagreb, 17. - 18. studenoga 2005. : zbornik radova = International Conference in Honour of the 100th Anniversary of Eva Verona's Birth, Zagreb, November 17 - 18, 2005 : proceedings / uredile, edited by Mirna Willer & Ana Barbarić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2007. Str. 90-94.